

บทที่ 3

สภาวะการณ์ทั่วไปและบริบทกฎหมายเกี่ยวกับการข่มขืนกระทำชำเรา

บทนี้นำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการข่มขืนกระทำชำเรา ได้แก่ ความหมายในแง่มุมต่างๆ ของการข่มขืน ประเภทของการข่มขืน วิวัฒนาการของกฎหมายเกี่ยวกับการข่มขืนกระทำชำเรา การดำเนินคดีข่มขืนกระทำชำเราในกระบวนการยุติธรรม และสุดท้ายคือประมวลสิทธิการข่มขืนโดยสังเขป จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการศึกษาค้นคว้ายิ่งขึ้น

ความหมายของการข่มขืนกระทำชำเรา

1. ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542

“ข่มขืน” หมายความว่า บังคับ ชื่นใจ ชูเชิญ

“ชำเรา” หมายความว่า ร่วมประเวณี กระทำการร่วมเพศ

2. ความหมายตามนิยามของบุคคลต่างๆ และองค์การเกี่ยวกับสตรี

สุวัทนา อารีพรรค¹ (2553) การข่มขืนกระทำชำเรา คือ การพยายามร่วมเพศโดยฝ่ายหญิงไม่ยินยอม อันถือเป็นการทำร้ายทางเพศ อย่างหนึ่งในทางกฎหมาย การข่มขืนกระทำชำเรา รวมถึงการที่หญิงหรือชายยินยอมให้มีการร่วมเพศ เพราะความกลัว เพราะถูกบังคับ เพราะถูกล่อลวงหรือเพราะปัญญาอ่อน การร่วมเพศในสภาวะที่หญิง ไม่อาจขัดขืนได้ เช่น ในขณะที่หญิงหลับหมดสติเนื่องจากยาหรือสุรา หรือถูกทำให้เข้าใจผิดว่าเป็นสามี เช่น ในขณะที่ถูกสะกดจิต ก็จัดว่าเป็นการข่มขืนกระทำชำเราด้วย

มูลนิธิเพื่อนหญิง (2550) ข่มขืนกระทำชำเรา หมายถึง การกระทำชำเราโดยหญิงไม่สมัครใจ ข่มขืน หมายถึง การข่มขืนใจคือหญิงไม่ยินยอม การกระทำชำเรา หมายถึง การร่วมประเวณี ซึ่งอวัยวะสืบพันธุ์ของชายต้องล่วงล้ำเข้าไปในอวัยวะสืบพันธุ์ของหญิง การข่มขืนกระทำชำเราโดยชูเชิญด้วยประการใดๆ เช่น ทำให้หญิงกลัวว่าจะเกิดภัยอันตรายใดๆ ในอนาคต ซึ่งการชูเชิญอาจกระทำต่อตัวหญิงเองหรือกระทำต่อผู้อื่นซึ่งเกี่ยวข้องกับหญิง เช่น ชูจะฆ่าบุตรของหญิง

¹ สืบค้นจาก <http://clinicrak.com>

3. ความหมายตามนัยแห่งกฎหมาย

นิยามการข่มขืน ตามประมวลกฎหมายอาญา พุทธศักราช 2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2550 มาตรา 276

การข่มขืน คือ การข่มขืนใจผู้อื่นโดยขู่เข็ญด้วยประการใด ๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย โดยผู้อื่นนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ หรือโดยทำให้ผู้อื่นเข้าใจผิดว่าตนเป็นบุคคลอื่น

กระทำชำเรา คือ การกระทำเพื่อสนองความใคร่ของผู้กระทำโดยการใช้อวัยวะเพศของผู้กระทำกระทำกับอวัยวะเพศ ทวารหนัก หรือช่องปากของผู้อื่น หรือการใช้สิ่งอื่นใดกระทำกับอวัยวะเพศหรือทวารหนักของผู้อื่น

นิยามการข่มขืน ตามประมวลกฎหมายอาญา พุทธศักราช 2499 ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550 มาตรา 276 การข่มขืน คือ การข่มขืนกระทำชำเราหญิง ซึ่งมีใช้ภริยาของตน โดยขู่เข็ญด้วยประการใด ๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย โดยหญิงอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้หรือโดยทำให้หญิงเข้าใจผิดว่าตนเป็นบุคคลอื่น

การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายฉบับดังกล่าว เป็นการขยายขอบเขตการข่มขืนกระทำชำเราให้ครอบคลุมไปถึงการข่มขืนกระทำชำเราในเพศชาย และการข่มขืนกระทำชำเราคู่สมรส นอกจากนั้นกฎหมายยังได้บัญญัตินิยามของการกระทำชำเราไว้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ประเภทของการข่มขืนกระทำชำเรา

1. การแบ่งประเภทตามลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถูกระทำและผู้กระทำ ตามแนวคิดของ Koss และ Harvey (1991) ดังนี้

1. การข่มขืนจากคนแปลกหน้า (Stranger Rape)
2. การข่มขืนโดยคนรู้จัก (Acquaintance Rape)
3. การข่มขืนขณะออกเดท (Date Rape)
4. การข่มขืนแบบกลุ่ม (Multiple Rape)
5. การข่มขืนในสมรส (Marital Rape)

2. การแบ่งประเภทของการข่มขืนจากแรงจูงใจของผู้ชายที่เป็นผู้ข่มขืน ตามแนวคิดของ Cohen (1959) ดังนี้

1. การข่มขืนที่เป็นการแสดงออกของความโกรธแค้นที่ผู้ชายมีต่อผู้หญิง
2. การข่มขืนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนองความต้องการทางเพศ
3. การข่มขืนที่ผู้ชายถูกปลุกเร้าด้วยความก้าวร้าวและความเกลียดชังต่อผู้หญิง โดยเป็นการผสมผสานระหว่างความต้องการทางเพศและความเกลียดชัง
4. การข่มขืนซึ่งเป็นการฉวยโอกาสตามสถานการณ์ที่เอื้ออำนวย เช่น ขโมยปล้น ทรัพย์แล้วถือโอกาสข่มขืนด้วย

3. การแบ่งประเภทตามลักษณะพฤติกรรมของการข่มขืน ตามแนวคิดของ บุญสวย เชิดเกียรติกุล (2523) ดังนี้

1. การข่มขืนตัวต่อตัว (Single rape) อาจเป็นการข่มขืนที่หญิงไม่รู้เห็นเป็นใจด้วย หรือมีส่วนรู้เห็นเป็นใจด้วยก็ได้ และจะโดนคนที่คุ้นเคยกันมาก่อนหรือไม่เคยรู้จักกันมาก่อนก็ได้ เช่นกัน กรณีที่หญิงไม่มีส่วนรู้เห็นเป็นใจด้วยการข่มขืนจะรุนแรง ยิ่งเป็นคนรู้จักหน้ากัน ผู้หญิงมักจะสู้เต็มที่และจะได้รับอันตรายมาก
2. การโหมหึง (Multiple rapes) คือ การกระทำโดยผู้ชาย 2 คนหรือมากกว่านั้น มักจะมีเหล่าร่วมด้วยและมีคนใดคนหนึ่งเป็นตัวการ แบ่งได้ 2 อย่าง คือ
 - การข่มขืนคู่ (pair rape) โดยผู้ชาย 2 คน และ
 - การข่มขืนหมู่ (group rape) คือ ผู้ชายมากกว่า 2 คนขึ้นไป
3. การข่มขืนแล้วฆ่า (felony rape) มักจะเป็นแบบตัวต่อตัวเป็นส่วนใหญ่ เหตุผลที่ฆ่าเพราะต้องการปิดปาก มีน้อยรายที่เป็นการกระทำรุนแรงเกินกว่าเหตุโดยไม่ตั้งใจ และมีอีกพวกหนึ่งคือฆ่าแล้วข่มขืน ซึ่งมักเกิดจากการที่ผู้หญิงต่อสู้

วิวัฒนาการและกฎหมายเกี่ยวกับการข่มขืนกระทำชำเรา

1. วิวัฒนาการกฎหมายเกี่ยวกับการข่มขืนกระทำชำเรา²

กฎหมายเกี่ยวกับการข่มขืนของไทยมีพัฒนาการตามยุคสมัย ดังนี้

1. กฎหมายในอดีต ความผิดเกี่ยวกับเพศในพระไอยการลักษณะผิดเมีย พระไอยการลักษณะผิดเมียกำหนดความผิดขณะอยู่กินเป็นสามีภรรยาหลายประการ เช่น ข้อหาเป็นขู้ไม่ถึงชำเราหรือผิดเมียท่าน ทำขู้หรือเมียมีขู้ ข้อหาข่มขืน ข่มขืนกระทำชำเราเด็ก นายเงินข่มขืนทาส

ความผิดเกี่ยวกับเพศในกฎหมายตราสามดวง ไม่ถือว่าเป็นความผิดทางอาญา คงถือเป็นความผิดในทางแพ่งเท่านั้น การเป็นขู้เป็นกรณีที่ยายขู้และหญิงสมภารใจมีเพศสัมพันธ์กัน ส่วนการข่มขืนเป็นกรณีที่หญิงไม่ยินยอม โทษชายขู้หรือโทษผิดเมียมีเฉพาะโทษปรับไหม แต่ค่าปรับจะแพงมาก ถึงขนาดหากไม่มีเงินเสียค่าปรับจะต้องไปเป็นทาสสามของหญิงที่ตนทำขู้หรือข่มขืนกระทำชำเรา ส่วนโทษข้อหาข่มขืนกระทำชำเราก็คจะมีโทษปรับเป็นสองเท่าของโทษผิดเมีย

2. กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ในสมัยรัชกาลที่ 5 พระองค์ดำรัสให้จัดระบบกฎหมายและศาลไทยใหม่ให้สมบูรณ์และทันสมัย และถือเป็นเหตุในการขอยกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขตกับต่างประเทศจึงได้ตรากฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ขึ้น ซึ่งถือเป็นกฎหมายอาญาฉบับแรกของไทย ความผิดว่าด้วยการข่มขืนกระทำชำเราและลามกอนาจาร ได้ถูกจัดอยู่ในส่วนความผิดเกี่ยวกับเพศ ว่าด้วยความผิดขัดต่อศีลธรรมอันดี (Offence against morality) ใจความว่า

มาตรา 243 ผู้ใดบังอาจใช้อำนาจด้วยกำลังกาย หรือด้วยวาจา ชูเชิญกระทำชำเราขึ้นใจหญิงซึ่งมิใช่ภรรยาของตนเอง ท่านว่าผู้นั้นข่มขืนกระทำชำเรา ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไปจนถึงสิบปี แลให้ปรับตั้งแต่ห้าสิบบาทขึ้นไปจนถึงห้าร้อยบาทด้วยอีกโทษหนึ่ง

ผู้ใดใช้อุบายหลอกลวงทำชำเราขึ้นใจหญิงซึ่งมิใช่ภรรยาของตนเองท่านว่าผู้นั้นข่มขืนกระทำชำเรามีความผิด ต้องระวางโทษดุจกันที่ว่ามานั้น

ถ้าแลในการกระทำผิดเช่นว่ามาในมาตรานี้ หญิงที่ถูกข่มขืนชำเรานั้นมีบาดเจ็บสาหัส ท่านว่าผู้นั้นผู้กระทำผิด ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไปจนถึงสิบปี แลให้ปรับตั้งแต่ห้าสิบบาทขึ้นไปจนถึงพันบาทอีกโทษหนึ่งด้วย

² วัชรินทร์ สังข์แก้ว, "ข่มขืนกระทำชำเรา : อดีต ปัจจุบัน อนาคต" วารสารจุลนิติ, ฉบับที่ 4 ปีที่ 1, (ม.ค.-ก.พ. 2550), น. 63-83.

ถ้าแลเห็นถึงตาย ท่านว่ามันผู้ข่มขืนนั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบสองปี จนถึงยี่สิบปี แลให้ปรับตั้งแต่ร้อยบาทขึ้นไปถึงสองพันบาท ด้วยอีกโทษหนึ่ง

3. ประมวลกฎหมายอาญายุคสมัยปัจจุบัน ในปี พ.ศ.2499 ประเทศไทยได้ปรับปรุงกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 อีกครั้งเป็นประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันที่ประกาศใช้ และให้มีผลบังคับตั้งแต่ 1 มกราคม พ.ศ. 2500 ในส่วนความผิดเกี่ยวกับเพศอยู่ในลักษณะ 9 มี 12 มาตรา ต่อมาในปี พ.ศ. 2514 คณะปฏิวัติได้ออกประกาศ ฉบับที่ 11 เพิ่มมาตรา 277 ทวิ, 277 ตรี และได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมอีก 3 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2525, 2530 และ 2540 โดยมาตราหลักคือมาตรา 276 ยังคงวางหลักเช่นกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 243 ที่ได้ให้ความหมายของการข่มขืนกระทำชำเราว่า “ผู้ใดใช้อำนาจด้วยกำลังกาย หรือด้วยวาจา ชูเชิญกระทำชำเราซึ่งใจหญิงซึ่งมิใช่ภรรยาของตนเอง...” มาเป็นมาตรา 276 ที่ว่า “ผู้ใดข่มขืนกระทำชำเราหญิงอื่นซึ่งมิใช่ภริยาของตน.....”

2. กฎหมายเกี่ยวกับการข่มขืนกระทำชำเรา

กฎหมายเกี่ยวกับการข่มขืนได้มีการแก้ไขเป็นฉบับล่าสุดตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2550 ความผิดเกี่ยวกับเพศ บัญญัติไว้ใน ภาค 2 ลักษณะ 9 มาตรา 276 - 277 ตรี โดยมาตรา 276 บัญญัติไว้มีใจความดังนี้

“มาตรา 276 ผู้ใดข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่นโดยชูเชิญด้วยประการใดๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย โดยผู้อื่นนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ หรือโดยทำให้ผู้อื่นนั้นเข้าใจผิดว่าตนเป็นบุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่แปดพันบาทถึงสี่หมื่นบาท

การกระทำชำเราตามวรรคหนึ่ง หมายความว่า การกระทำเพื่อสนองความใคร่ของผู้กระทำโดยการใช้อวัยวะเพศของผู้กระทำกระทำกับอวัยวะเพศ ทวารหนัก หรือช่องปากของผู้อื่น หรือการใช้สิ่งอื่นใดกระทำกับอวัยวะเพศหรือทวารหนักของผู้อื่น

ถ้าการกระทำผิดตามวรรคหนึ่งได้กระทำโดยมีหรือใช้อาวุธปืนหรือวัตถุระเบิด หรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันอันมีลักษณะเป็นการโทรมหญิงหรือกระทำกับชายในลักษณะเดียวกัน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สามหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือจำคุกตลอดชีวิต

ถ้าการกระทำผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำความผิดระหว่างคู่สมรสและคู่สมรสนั้นยังประสงค์จะอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยา ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้

เพียงใดก็ได้ หรือจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติด้านการลงโทษก็ได้ ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก และคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ประสงค์จะอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยาต่อไป และประสงค์จะหย่า ให้คู่สมรสฝ่ายนั้นแจ้งให้ศาลทราบ และให้ศาลแจ้งพนักงานอัยการให้ดำเนินการฟ้องหย่าให้”

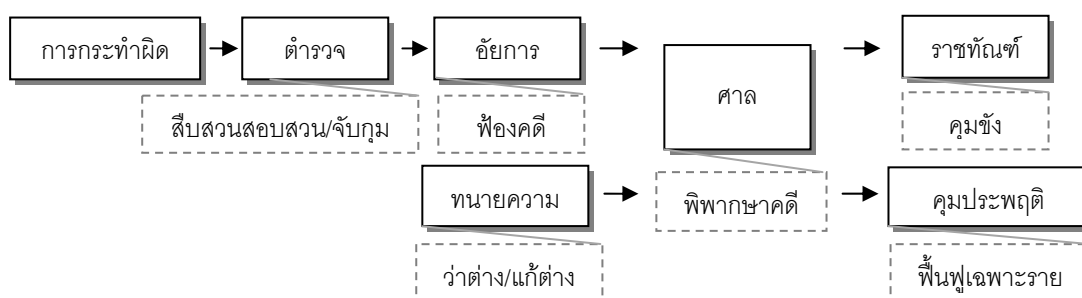
การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายฉบับดังกล่าว เป็นการขยายขอบเขตการข่มขืนกระทำชำเราให้ครอบคลุมไปถึงการข่มขืนกระทำชำเราในเพศชาย และการข่มขืนกระทำชำเราคู่สมรส นอกจากนี้กฎหมายยังได้บัญญัตินิยามของการข่มขืนกระทำชำเราไว้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การดำเนินคดีข่มขืนกระทำชำเราในกระบวนการยุติธรรม³

การดำเนินคดีทางกฎหมายของผู้ที่ถูกข่มขืนต้องผ่านขั้นตอนต่างๆ ตามกระบวนการยุติธรรม หน่วยงานและบุคลากรที่มีบทบาทในการดำเนินคดีก็คือ ตำรวจ อัยการ ทนายความ ผู้พิพากษาและหน่วยงานการบังคับคดี แต่ละฝ่ายมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

ภาพที่ 3.1

บทบาทหน้าที่ของบุคคลหรือหน่วยงานตามกระบวนการยุติธรรม

ที่มา: ผู้ศึกษา

³ ข้อมูลส่วนนี้ปรับปรุงจากเอกสารวิชาการเรื่อง ปัญหาการดำเนินคดีละเมิดสิทธิทางเพศกลุ่มเพื่อนหญิง อ้างใน วิทยา ปลั่งศรีสกุล (2539).

1. เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานสอบสวน

ตำรวจหรือพนักงานสอบสวน มีหน้าที่รับเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้เสียหายในเบื้องต้น (การแจ้งความ) และรวบรวมพยานหลักฐาน ในการกระทำการสอบปากคำผู้เสียหายเกี่ยวกับ เหตุการณ์การข่มขืนกระทำชำเราอย่างละเอียด เช่น ประวัติส่วนตัวโดยย่อ วันเวลาและสถานที่เกิด เหตุ ความสัมพันธ์ของผู้กระทำผิดและผู้เสียหาย พฤติกรรมการข่มขืน พยานบุคคล เป็นต้น การ สอบปากคำผู้เสียหายนี้ต้องเป็นไปอย่างละเอียด เมื่อสอบปากคำแล้วต้องส่งตัวผู้เสียหายไป ตรวจหาร่องรอยการข่มขืนกระทำชำเรา และเก็บหลักฐานทางร่างกาย โดยมีใบนำส่งผู้บาดเจ็บให้ แพทย์ตรวจที่โรงพยาบาล และในการตรวจของแพทย์จะเป็นหลักฐานสำคัญในการดำเนินคดี (บาง คดี ผู้เสียหายอาจไปตรวจร่างกายก่อนมาแจ้งความ)

เมื่อแพทย์จะให้ความเห็นหรือข้อเท็จจริงตามที่พบเห็นแล้ว พนักงานสอบสวนต้อง รวบรวมหลักฐานที่เป็นความเห็นแพทย์ ซึ่งถือว่าเป็นพยานเอกสารและตัวแพทย์ผู้ตรวจร่างกายก็ สามารถเป็นพยานบุคคลที่จะให้ความเห็นเกี่ยวกับการตรวจร่างกายได้ ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ ตำรวจก็จะไปตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุการณ์ เพื่อเก็บพยานหลักฐานทุกอย่างที่จะเป็นประโยชน์ ต่อรูปคดี ทั้งพยานวัตถุ และคำให้การโดยพยานบุคคล

การติดตามจับกุมผู้กระทำความผิด เมื่อพบเบาะแสของผู้กระทำความผิด เจ้าหน้าที่ตำรวจ ก็จะออกหมายเรียกผู้ต้องสงสัยหรือผู้ถูกกล่าวหาอันนั้นมาสอบปากคำ หากผู้ต้องสงสัยไม่ยอมมาพบ ตามหมายเรียก ก็จะมีการออกหมายจับเพื่อนำผู้ต้องสงสัยนั้นมาสอบปากคำ พร้อมทั้งเก็บ หลักฐานทางร่างกายผู้ต้องสงสัย เช่น ลายนิ้วมือ ดูร่องรอยตามร่างกาย ฯลฯ ส่วนในกรณีที่ตัวผู้ ต้องสงสัยหรือผู้ถูกกล่าวหาให้การรับสารภาพ เจ้าหน้าที่จะเรียกตัวผู้เสียหายมายังสถานีตำรวจ

กรณีผู้เสียหายอายุเกิน 15 ปี และการข่มขืนกระทำชำเรามิได้เป็นลักษณะการ โทรมหึง ไม่ได้ทำให้ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บสาหัส สามารถเจรจายอมความได้ หากผู้เสียหายตกลงยอมความก็สามารถกระทำได้ ณ สถานีตำรวจนั้น แต่หากไม่เข้าข้อยกเว้นนี้จะเป็นคดีที่ไม่ สามารถยอมความได้ ต้องดำเนินคดีทุกราย

ขั้นตอนการทำสำนวนสั่งฟ้อง เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้รับผิดชอบคดีจะทำสำนวนสั่ง ฟ้องตามคำให้การของผู้เสียหาย คำให้การของพยานแวดล้อม คำให้การของผู้ต้องหา คำให้การ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ทำการสืบสวนสอบสวน คำให้การของแพทย์ผู้ตรวจร่างกายผู้เสียหาย บันทึก การควบคุมตัว และบันทึกการมอบคดี เมื่อรวบรวมสรุปสำนวนได้ทั้งหมด ก็จะลงความเห็นว่าจะคว รสั่งฟ้องหรือไม่ควรสั่งฟ้อง และส่งสำนวนเสนอต่อพนักงานอัยการ

2. พนักงานอัยการ

พนักงานอัยการมีหน้าที่พิจารณาสำนวนการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และพิจารณาพยานหลักฐานว่าชัดเจนเพียงพอที่จะสั่งฟ้องหรือไม่ ในกรณีที่พนักงานอัยการมีความเห็นสั่งไม่ฟ้อง อาจดำเนินการตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145

กรณีถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าพยานหลักฐานไม่เพียงพอก็อาจให้พนักงานสืบสวนสอบสวนทำการสอบสวนพยานหรือหาพยานเพิ่มเติมก็ได้ กรณีที่พนักงานอัยการมีความเห็นควรสั่งฟ้อง เพราะพิจารณาพยานหลักฐานชัดเจนเพียงพอที่จะเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริง พนักงานอัยการก็จะออกคำสั่งฟ้องและฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล และทำหน้าที่เป็นทนายแผ่นดินดำเนินการพิจารณาในศาลในฐานะโจทก์

3. ทนายความ

หน้าที่ของทนายความมีทั้งให้คำปรึกษาและการดำเนินคดีในศาล โดยทนายความมีหน้าที่ว่าต่างหรือแก้ต่างให้กับตัวความหรือคู่กรณีในคดี หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลแทนตัวความ ในกรณีที่เป็ทนายความให้ผู้เสียหาย ทนายความจะทำหน้าที่เป็นโจทก์ร่วมกับอัยการ เรียกว่า ทนายความโจทก์ร่วม ถ้าเป็นกรณีที่อัยการสั่งไม่ฟ้อง ผู้เสียหายก็อาจจะตั้งทนายโจทก์ขึ้นฟ้องเองได้ ส่วนจำเลยนั้นถ้าปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำความผิดก็จะตั้งทนายความขึ้นต่อสู้กับโจทก์ในศาล โจทก์มีหน้าที่นำพยานหลักฐานเข้าสืบพิสูจน์ให้เห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริง ส่วนทนายความจำเลยมีหน้าที่นำข้อเท็จจริงมาหักล้างให้เห็นว่าพยานของฝ่ายโจทก์ไม่น่าเชื่อถือและไม่ได้เป็นความจริงตามที่ฝ่ายโจทก์นำเสนอเอาไว้

4. ผู้พิพากษา

มีหน้าที่พิจารณาพยานหลักฐานทั้งปวง หลังจากทั้งสองฝ่ายนำเสนอสืบพยานเสร็จสิ้นแล้ว และมีหน้าที่พิพากษาคดีที่พนักงานอัยการ หรือทนายความโจทก์ยื่นฟ้องต่อศาล หากศาลเห็นว่าพยานหลักฐานของโจทก์สามารถพิสูจน์ได้แน่ชัดว่าจำเลยกระทำผิดจริง ศาลก็จะพิพากษาลงโทษจำเลย แต่ถ้าพยานหลักฐานของโจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้อย่างแน่ชัดศาลก็ต้องมีคำพิพากษายกฟ้องโจทก์ กรณีมีคำพิพากษาศาลออกมาแล้ว หากผู้เสียหายหรือจำเลยไม่พอใจก็สามารถอุทธรณ์และฎีกาต่อไปได้

5. ราชทัณฑ์และผู้คุมประพฤติ

ราชทัณฑ์มีหน้าที่ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งตามกฎหมาย เช่น คุมขังผู้กระทำผิดตามคำพิพากษาศาล กำหนดแนวทางปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ตลอดจนดำเนินการเกี่ยวกับสวัสดิการและการสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขัง

ผู้คุมประพฤติมีหน้าที่ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดด้วยวิธีการไม่ควบคุมตัว แต่กำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติ เพื่อให้ผู้กระทำผิดกลับไปใช้ชีวิตในสังคมตามปกติ เปลี่ยนวิธีการลงโทษมาเป็นวิธีการบำบัดฟื้นฟู โดยมีพนักงานคุมประพฤติคอยดูแลช่วยเหลือ ให้บุคคลดังกล่าวสามารถแก้ไขปรับปรุงนิสัยและความประพฤติของตน ภายใต้การช่วยเหลือของชุมชน

ประมวลสถิติการข่มขืนกระทำชำเรา

ผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลเป็นจำนวนมากจากหลายแหล่ง เพื่อให้เกิดความชัดเจน ถูกต้องและเล็งเห็นปัญหาได้อย่างถ่องแท้ โดยประมวลข้อมูลตั้งแต่เริ่มแรกของกระบวนการที่ผู้เสียหายนำเรื่องมาร้องเรียนเพื่อดำเนินคดีไปจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ นั่นคือมีการลงโทษผู้กระทำผิด อันได้แก่ จากแหล่งมูลนิธิต่างๆ ตำรวจ อัยการ ศาล ตลอดจนหน่วยงานราชทัณฑ์ ดังนี้

1. สถิติการข่มขืนกระทำชำเราจากหน่วยงานเกี่ยวกับสตรี

การรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานเกี่ยวกับสตรีหรือมูลนิธิต่างๆ ก็เพราะองค์กรเหล่านี้มักจะเป็นด่านแรกที่ผู้เสียหายนำเรื่องเข้ามาขอความช่วยเหลือหรือขอคำปรึกษา จึงน่าจะมีตัวเลขสถิติหรือเหตุผลที่ดีในการอธิบายและอุดช่องว่างของตัวเลขมืดที่ขาดหายไปเพราะผู้เสียหายไม่แจ้งให้ปรากฏความแก่ตำรวจ สถิติผู้ขอรับคำปรึกษาของศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิง เป็นไปตามตารางที่ 3.1 ทั้งนี้จากการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิเพื่อนหญิง พบว่ามีผู้เสียหายเป็นจำนวนมากที่นำเรื่องมาปรึกษากับมูลนิธิ แต่ไม่ได้นำเรื่องนั้นเข้าร้องทุกข์กับทางราชการ ด้วยเหตุผลต่างๆ เช่น ความอับอาย ความเสียหายของจิตใจ กลัวปัญหาในการดำเนินคดี หรือแม้กระทั่งการถูกข่มขู่จากผู้กระทำผิด ทางมูลนิธิพบว่าบุคคลผู้เข้ารับคำปรึกษาในปัญหาการข่มขืนในปี พ.ศ. 2546 มีเพียงร้อยละ 19.17 เท่านั้นที่ตัดสินใจดำเนินคดีหรือเข้าแจ้งความกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ นี่จึงเป็นเหตุผลของการขาดหายของข้อมูลนั่นเอง

ตารางที่ 3.1

สถิติผู้ขอรับคำปรึกษาของศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิง

ปี พ.ศ.	2540	2541	2542	2543	2544	2545
จำนวน	35	45	55	38	35	32

ที่มา: ศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิง

สถิติที่รวบรวมได้จากสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว เป็นดังตารางที่ 3.2 และตารางที่ 3.3 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก แยกตามการกระทำ และแยกตามผู้กระทำผิด พิจารณาได้ตามลำดับ พบว่า บุคคลที่ถูกข่มขืนเป็นจำนวนมาก ได้แก่ผู้หญิงอายุต่ำกว่า 15 ปี ซึ่งมีจำนวน 2,063 คน รองลงมาคือผู้หญิงอายุต่ำกว่า 18 ปี และผู้หญิงที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปตามลำดับ และสำหรับการข่มขืนที่เกิดในเพศชายนั้น ส่วนใหญ่เกิดกับชายที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 11 คน รองลงมาคือชายอายุต่ำกว่า 15 ปี และชายอายุต่ำกว่า 18 ปี

ตารางที่ 3.2

สถิติถูกข่มขืนแบ่งตามอายุและเพศของผู้ถูกกระทำ

เพศ	อายุ	จำนวน
ชาย	ต่ำกว่า 15 ปี	4
	ต่ำกว่า 18 ปี	2
	18 ปีขึ้นไป	11
หญิง	ต่ำกว่า 15 ปี	2063
	ต่ำกว่า 18 ปี	1014
	18 ปีขึ้นไป	765

ที่มา: สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

เมื่อพิจารณาความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กแยกตามผู้กระทำผิด เป็นที่น่าสังเกตว่า สถิติความรุนแรงนั้นมักเกิดจากผู้กระทำผิดที่รู้จักคุ้นเคยกัน โดยที่เกิดจากเพื่อนหรือคนรู้จักถึง 6,390 คน รองลงมาก็เกิดจากสามีจำนวน 1,465 คน และเกิดจากคนแปลกหน้าจำนวน 1,327 คน

ตารางที่ 3.3
สถิติความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก แยกตามผู้กระทำ

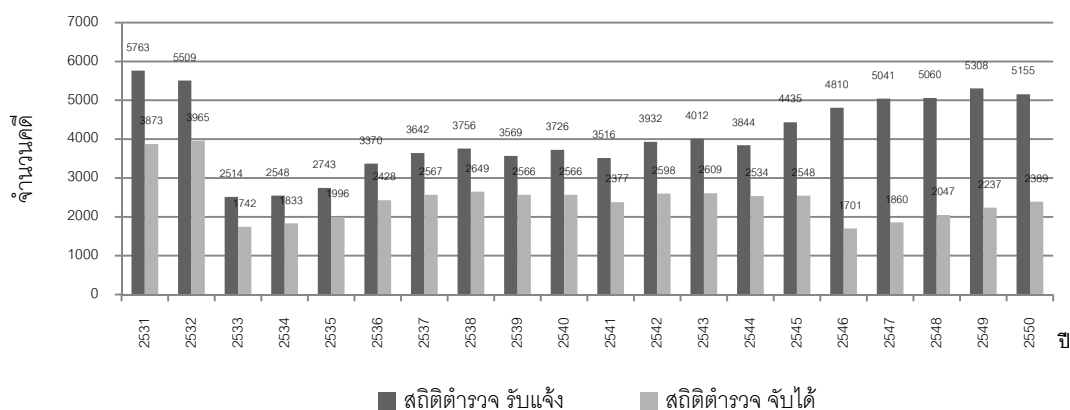
ผู้กระทำ	ชาย	หญิง	รวม
คนแปลกหน้า	277	1050	1327
ญาติ	22	529	551
นายจ้าง	1	31	32
บิดา	21	105	126
บิดาเลี้ยง	16	151	167
เพื่อน/คนรู้จัก	315	6075	6390
มารดา	9	16	25
มารดาเลี้ยง	0	9	9
สามี	10	1455	1465
อื่นๆ (ไม่ระบุมา)	36	235	271
รวมทั้งหมด	766	10047	10813

ที่มา: สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

2. สถิติคดีข่มขืนกระทำชำเราจากตำรวจ

สถิติที่ผู้เสียหายเข้าร้องทุกข์กับพนักงานตำรวจหรือพนักงานสอบสวนในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศและข่มขืนกระทำชำเรา ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2531-2550 ผู้ศึกษารวบรวมมาจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติและสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าคดีความผิดเกี่ยวกับเพศในปี พ.ศ. 2531-2532 รวมทั้งหมด 11,272 คดีและคดีข่มขืนกระทำชำเราตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533-2550 รวมทั้งหมดถึง 82,253 คดี และในแต่ละปีก็มีจำนวนคดีที่ค่อนข้างสูง พิจารณาตามภาพที่ 3.1 และพิจารณาอัตราการเกิดอาชญากรรมข่มขืนต่อประชากร 100,000 คน ตามภาพที่ 3.2

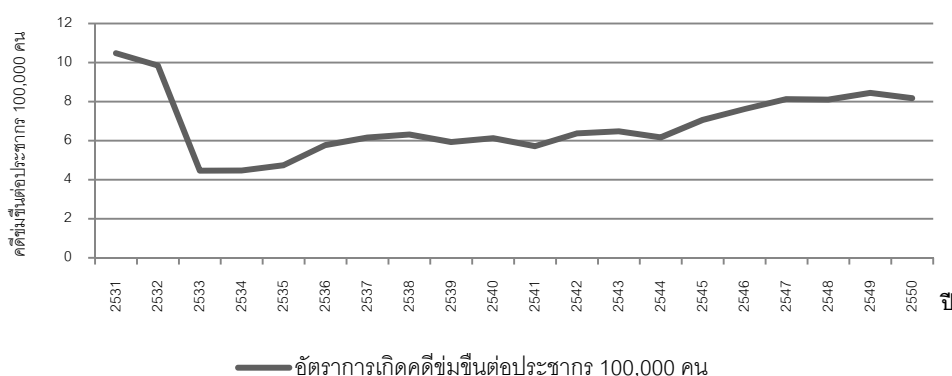
ภาพที่ 3.2
สถิติคดีข่มขืนของตำรวจ ในปี พ.ศ. 2531 - 2550

หมายเหตุ: ปี พ.ศ. 2531-2532 ใช้นิยามคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ

ที่มา: สำนักงานตำรวจแห่งชาติและสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ภาพที่ 3.3
อัตราการเกิดคดีข่มขืนต่อประชากร 100,000 คน ในปี พ.ศ. 2531 - 2550

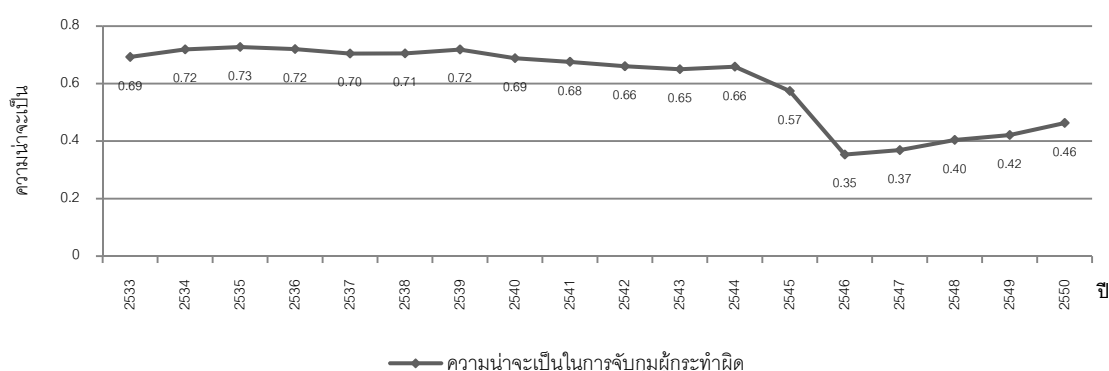
ที่มา: คำนวณจากข้อมูลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและสำนักงานสถิติแห่งชาติ

การปรากฏของคดีที่ได้จากพนักงานตำรวจนั้น ถือเป็นขั้นแรกในการที่ผู้เสียหายนำเรื่องเข้าร้องเรียนเพื่อหาตัวผู้กระทำผิดและดำเนินคดี ซึ่งในความเป็นจริงแล้วเป็นที่ทราบดีว่ายังมีผู้เสียหายอีกส่วนหนึ่งเป็นจำนวนมากที่ไม่ยอมนำเรื่องเข้าสู่ระบบ ยังคงมีตัวเลขมืด (dark figure) ไม่ยอมแจ้งความ หรือตำรวจไม่สามารถตรวจพบ ทำให้ความน่าจะเป็นที่ตำรวจจะจับกุมผู้กระทำผิดแล้วนำมาลงโทษมีค่าลดลง จากข้อมูลตามภาพที่ 3.1 นี้ ลักษณะการเก็บข้อมูลของพนักงานตำรวจได้แบ่งเป็นการเข้าร้องทุกข์ของผู้เสียหายหรือจำนวนการแจ้งความ และอีกส่วนหนึ่งได้แก่

จำนวนที่ตำรวจสามารถดำเนินการจับกุมผู้ต้องหาได้ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ว่านอกจากมีจำนวนที่มากแล้วยังสะท้อนให้เห็นถึงผลผลิตภาพในการควบคุมหรือบังคับใช้กฎหมายด้วย เนื่องจากตัวเลขสัดส่วนการแจ้งความกับที่สามารถจับกุมได้นั้น คือ ค่าความน่าจะเป็นในการจับกุมและลงโทษผู้กระทำผิดนั่นเอง พิจารณาภาพที่ 3.3

ภาพที่ 3.4

ความน่าจะเป็นในการจับกุมผู้กระทำผิดขอหาข่มขืน ในปี พ.ศ. 2531 – 2550

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและสำนักงานสถิติแห่งชาติ

จะเห็นว่า นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533-2550 ความน่าจะเป็นในการจับกุมผู้กระทำผิดในข้อหาข่มขืนนั้นมีแนวโน้มที่ลดลง โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2544-2546 ลดลงอย่างมาก โดยในปี พ.ศ. 2544 -2545 ลดลงร้อยละ 8.4 ส่วนในช่วงปี พ.ศ. 2545-2546 ลดลงไปถึงร้อยละ 22.09 สถิติสวนทางกับจำนวนการแจ้งความ แสดงว่าการแจ้งความเพิ่มขึ้นแต่จับกุมผู้กระทำผิดได้ลดลง

3. สถิติคดีข่มขืนกระทำชำเราจากอัยการ

สถิติจากอัยการคือ จำนวนสำนวนคดีที่ปรากฏผู้ต้องหาที่ส่งมากับปรากฏผู้ต้องหาไม่ได้ส่งตัวมา อัยการมีหน้าที่ออกคำสั่งว่าควรฟ้องหรือไม่ หากสั่งฟ้องก็นำคดีขึ้นสู่ศาลต่อไป สถิติคดีข่มขืนของหน่วยงานอัยการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 – 2547 มีแนวโน้มที่สูงขึ้น สอดคล้องกับแนวโน้มสถิติของหน่วยงานตำรวจ พิจารณาตามตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4

สถิติคดีข่มขืนของพนักงานอัยการ ในปี พ.ศ. 2531 – 2547

ปี	ปรากฏผู้ต้องหา	ไม่ปรากฏ	ปี	ปรากฏผู้ต้องหา	ไม่ปรากฏ
2531	1456	32	2540	2892	45
2532	1686	32	2541	2828	50
2533	1429	21	2542	3220	39
2534	1783	26	2543	3155	64
2535	1997	27	2544	3213	50
2536	2399	23	2545	3640	53
2537	2602	36	2546	3798	55
2538	2786	37	2547	5098	109
2539	2537	28			

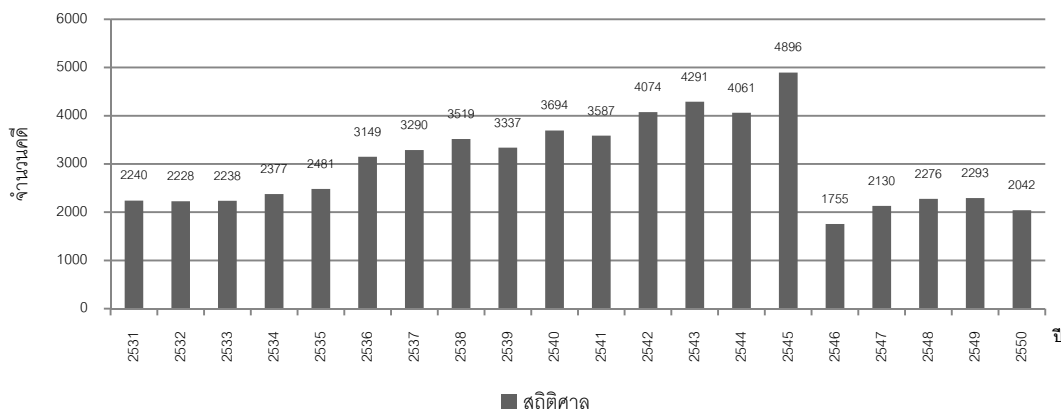
ที่มา : สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายสารสนเทศกลาง สำนักงานอัยการสูงสุด

4. สถิติคดีข่มขืนกระทำชำเราจากศาล

พิจารณาภาพที่ 3.4 สถิติคดีข้อหาข่มขืนกระทำชำเราตาม มาตรา 276 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531-2550 มีปริมาณสูง คือจำนวนรวมถึง 59,958 ข้อหา แนวโน้มในช่วงปีพ.ศ.2531-2545 โดยรวมค่อนข้างเพิ่มมากขึ้น แต่ในช่วงปีพ.ศ.2546-2550 แนวโน้มกลับลดลง ซึ่งหากพิจารณาเทียบกับสถิติในช่วงดังกล่าวในภาพที่ 3.1 สถิติการรับแจ้งความของตำรวจ ที่มีแนวโน้มสูงขึ้น จึงสวนทางกัน อาจเป็นเพราะจำนวนการแจ้งความที่ปรากฏแก่ตำรวจ ส่งมายังพนักงานอัยการ จนกระทั่งมาถึงศาลนั้นมีการลดทอนลง เพราะหากวิเคราะห์ถึงความน่าจะเป็นในการจับกุมผู้กระทำผิด ตามภาพที่ 3.3 ก็อยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำในช่วงดังกล่าว เมื่อไม่ปรากฏตัวผู้ต้องหา ก็อาจทำให้การสั่งฟ้องคดีนี้ลดลง

ภาพที่ 3.5

สถิติคดีข่มขืนของศาล ในปี พ.ศ. 2531 - 2550

ที่มา : สำนักแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม

5. สถิติการข่มขืนกระทำชำเราของกรมราชทัณฑ์

ตารางที่ 3.5

สถิตินักโทษเด็ดขาดคดีอาญา ข้อหาข่มขืนกระทำชำเรา ในปี พ.ศ. 2549 และ 2550

ปี 2549			ปี 2550		
ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
3798	12	3810	5101	20	5121

ที่มา : กรมราชทัณฑ์

ข้อมูลกรมราชทัณฑ์เป็นลักษณะสถิตินักโทษเด็ดขาดคดีอาญา ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ตามตารางที่ 3.5 สถิตินักโทษเด็ดขาดคดีข่มขืน ในปีพ.ศ.2550 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2549 โดยนักโทษส่วนใหญ่เป็นชาย แต่เป็นที่น่าสังเกตว่านักโทษเด็ดขาดคดีข่มขืนมีผู้หญิงเป็นผู้กระทำผิดเช่นเดียวกัน ทั้งที่ยังอยู่ภายใต้การบังคับใช้กฎหมายเดิมอยู่ อาจเนื่องมาจากหญิงนั้นเป็นตัวการร่วมกับชายกระทำผิดฐานข่มขืนจึงต้องโทษเหมือนกัน